

FEJÉRMEGYEI NAPLO

Előfizetési árak:		Vidéken:	
Hely en:			
1 óra	1 K.	1 óra	1.50 K.
1/2 óra	3 K.	1/2 óra	4.50 K.
1/4 óra	6 K.	1/4 óra	9 — K.
1 óra	12 K.	1 óra	18 — K.

Megjelenik minden hétfőnkönnap este 8 órakor.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Szent István-tér 1.
TELEFON 306.
Egyes szám: 4 fillér.
Műrdetés díjszabás szerint.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos: Saranyay Lajos.

A kulturának

napszámósa odaadták gondolatáikat a szocializmus életre keltésének, de kizárattak belőle épen úgy, mint ahogyan semmi hasznát sem vették annak, hogy alkotó zsenijükkel a föld urait is a hatalomért küzdők soraiba állították.

A lángba borult világon, amikor az emberek a gyilkolással voltak elfoglalva s nem jutott idő az emberi szükségletekkel arányban álló termelésre, megjelent a hatalomért küzdők porondján a föld is. Nagy és kicsiny egyaránt tudatára ébredt értékének, erejének s az alkalom kihasználásának közös gondolata tömörítette őket nagy, szerves egységgé. A föld és termékeinek magasabb értékét játszva fizeti meg a tőke s könnyen a vele ellentétes feszültségi sarkon kiváltódott munkás osztály abból a járadékból, amit tömörülésének erejével a tőkéből a maga részére le tud vonni.

A kor büne az, hogy a szellemi munkásnak kellett megfizetni az új nagyhatalom értokeemelését, dacára annak, hogy ő oktatta ki a föld gazdáit a helyes termelésre s a gazdaságosabb mivélés céljából ő adott gépeket a gazdák kezibe.

Kihaszalvá a tőke, a szocializmus és a föld által sa nyargattaték a szerencsétlen szellemi munkástömeg.

A háborúban szabadjára engedett s ma már lehetetlen gazdagodási vágy kéréllhetetlen vadsággal szállotta meg a tőke minden reprezentánsait, a kereskedelmi és ipari hienákat. A hatalomért küzdő osztályok állottak és állják a harapást, be vannak rendezve arra ok is. Vissza harapnak a reájuk támadókra, de elvérizik a harapás nyomán a tehetetlen, a védtelen proletár, a magáért soha küzdeni nem tudó modern rabszolgaosztály.

Nem csodálkozunk azon, hogy az utolsó percben az összerokadás előtt ez az osztály is öntudatra ébred s

szunnyadó erejét oda akarja állítani a hatalomért küzdők soraiba.

Nagyobb, legyőzhetetlenebb

s a vezetésre jogosabb erő alig lenne a világon a szellemi munkások tömörített erejénél.

Az alkalmatlanok és a hadifogyók felhasználása.

Új tervek a miniszteriumokban.

A mezőgazdasági munkák sikere érdekében a kormány nagyszabású intézkedésekre készül, melyeknek az acélja, hogy minden pihenő és felhasználható energia az ország ellátására hasznosítható legyen.

Amint megbízható helyről értesülünk: a hadifogyókat rövid idő múlva épen úgy vizsgálát alá fogják venni, mint a hadköteleseket és fizikai erő szempontjából csoportosítják őket. Három kategóriába sorozzák a hadifogyókat. Az első osztályba tartoznak a teljesen erős, egészséges férfiak, akiket kizárólag aratási és vetési munkálatokra használnak; a második csoportba osztják a kevésbé erős testalktu egyéneket, a kiket ugyan szintén a mezőgazdasági üzemekben használnak fel, de akiknek már kevésbé megerőltető munkát kell végezniök; a harmadik kategóriába fognak tartozni a féstíleg leggyengébb hadifogyók, akik a jövőben is ipari, kereskedelmi és háztartásbeli munkát végeznek. Külön bizottságok járnak végig az országot és ilyen szempontok figyelembevételével megtartják a hadifogyók sorozását. A hadifogyókat természetesen nyomban felvilágosítják, hogy miért viték őket szemle alá nehogy egy pillanatig is azt higgyék, mintha katonai szolgálatra akarnák őket utasítani.

A hadügyi kormány egyébként más fontos újítás beve-

zetésével is foglalkozik. Tudvalevőleg igen jelentékeny számmal vannak ugynevezett segédszolgálatos katonák, legénységű állománybeliek s tisztek egyaránt. Ezek irodákban, raktárakban és őrszadokban teljesítenek szolgálatot. Minde munkálatok nem igényelnek különösebb katonai szakértelemet és éppen ezért polgári egyénekkel is elvégeztethetők.

Nagy számmal vannak olyan tartalékosok és népfelkelők, akik testi fogyatékoságuk miatt nem kerülnek ki a frontra és már a háboru kezdete óta, tehát csaknem három évig teljesítenek segédszolgálatot és emiatt kénytelenek elhanyagolni üzleteiket, műhelyeiket, gazdaságukat, szóval polgári foglalkozásukat.

Ezekkel szemben viszont az itthon maradt kereskedők, iparosok, mezőgazdák, kik bizonyos testi hibájuk következtében nem jutottak a hadsereg kötelékébe, tekintélyes jövedelemre tettek szert és a polgári életben élveszik a háboru anyagi előnyeit. A hadvezetéség belátta, hogy a mai helyzet igazságtalan és méltányos elhatározásra jutott. Rendeletet fognak kibocsátani, amelynek értelmében mindazek a segédszolgálatos katonák, akik 1914-ben keztek meg a katonáskodásukat, elbocsátatnak a hadsereg kötelékéből és helyüket alkalmatlanokkal fogják betölteni.

A templomi vészkiárók.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

A Fejérmegyei Napló csütörtöki számából értesültem arról, hogy a mi saját külön fehérvári tengeri kigyónk, a *templomi vészkiárók* ügye ismét megjelent a nyilvánosság előtt. Sőt — nátnuk igazán szokatlan, bosszorkányos gyorsasággal már a hivatalos fórumokat járja, átíratott szült, depntációt szervez, megoldást sürget.

Az ököritől katasztrófa idején jelentkezett először az aggodalom, hogy szerencsétlenség s ebből következő pánik idején a templomokban — speciel a *katholikus* templomokban s még tüzetesebben a *székesegyházban* — a beálló tolongás folytán a nagy tömegben nagy baj, esetleg emberhalál is lehetne. Azóta — különösen nagyobb ünnepek után — ismételtlen halljuk ezt a hangot egyik helybeli lap hasábjain.

Távol áll tőlem a szándék, hogy praedjudiciálni akarjak az ügy hivatalos elintézésének. Ugyis az illetékes fórumok lesznek hivata ebben a kérdésben dönteni. Azért csak azt mondom el, amit róla én gondok.

Először is úgy látom, hogy ennek a — megengedem, jószándékból eredő — aggodalomnak zavaros a kiindulási pontja: az ököritől szerencsétlenség. Ott *késő éjjel, egy részeg, vagy legakább is fékevesztett tömeg* mulatott egy *szalmafódes, beszegezett pajtában, petroleumlámpák* alatt. A szerencsétlenség egy ilyen lámpa leveréséből keletkezett.

Ezzel szemben a mi templomaink körül vannak, magas boltzattal, márvány követettel, stucco-falakkal, legalább is két-három kijáratral s ezek állandóan nyitva vannak, vagy egy pillanat alatt kitarthatók. Nappal a néhány oltárgyertya kivételével — s ezek a nagy tömegtől távol vannak — abszoluta nincs világítás a templomban; este a villanylámpák égnek. Ezekből, mégha — tegyük fel a csaknem lehetetlen — levernék is őket, nem folyrna rá petroleum a longe bárányokra. A rövidzárlat sem gyujtaná fel sem a kőfalakat, sem a masszív, évtizedek parájától át meg átitatott tölgyfapadokat. Szóval itt nem állunk szemben oly gyulékony anyagok veszedelmével (fenyődeszka, padló, draperia, kulliszák, stb.), mint például a színházban. Azt se felejtjük, hogy a templomokban nem az ököritől felhevült publikum ugri, hanem komoly, csendes, áhita-

tos emberek ülnek, állnak, térdelnek, hallgatnak, imádkoznak, énekelnek. Azt mondják: hát ha valaki rosszul lesz? Hát, kérem, azt egyszerűen — mentők sem kellene hozzá — kiviszik, vagy kiviszik, mint azt mindig, így az ide nagypénteken két ízben is tették. Ebből sohasem lesz pánik. Ez az oka, hogy a templomok, még a legnagyobbak is világszerű és felakezeti különbség nélkül általában úgy épülnek, mint a mi fehérvári templomaink: egy-két, legfeljebb három káprával. Né mely helyen, például a budapesti Szent István bazilikánál még sokkal rosszabb a helyzet, mert a főportál előtt egész sereg lépcső áll a kijövő publikum előtt. És nem hallottam róla, hogy ott valaki felett aggodalmaskodott, vagy nem tudom én hány vészkijárót sürgetett volna. — Egyébiránt a tapasztalás is azt bizonyítja, hogy a templomi — pánikból eredő — szerencsétlenségek a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak. — Ennyit az ugynevezett tüvészelyről.

Már most nézzük a kérdés másik oldalát, a vészkijárók kérdését. Nevezett lap a legnagyobb kímélettel nyul a vallásos kegyelet kérdéséhez, mely esetleg a mellékoltárok eltávolításával áldozatot lenne kénytelen hozni a közbiztonság érdekében. Ez is valami, de szerintem nem elsősorban fontos. Elvégre, hogy egy-két mellékoltárral több vagy kevesebb van egy templomban, az másodrangú kérdés.

Más szempontok sokkal komolyabb megfontolást igényelnek. Az első a templom stílusának megőrzése. Kicsiny ajtó — eltekintve attól, hogy édeskeveset használna — egészen stílusrontó lenne; a nagy megutálatos pajtajellegzet adna a mi — beszéljünk csak erről — hála Istennek, elég szép székes-

egyházunknak. Szinte kiabálna azok barbarizmusáról, akik megcsinálnák. — A másik aggodalmam még súlyosabb. Talán paradoxonnak látszik, de úgy van: azok az emberi élet biztonságára érdekeltek és nevében megcsinálendő vészkijárók a legnagyobb veszedelmek lennének az emberi életnek. Az ember tudvaleg nem csak a tűz szeliprás, agyonnyomás folytán hal meg, de sőt sokkal gyakrabban, betegség folytán. A mi székesegyházunk a mai két káprá mellett is annyira szellős, hogy a legnagyobb gondosság mellett is állandóan érezhető benne némi légvonat. Ez az egészségesebb és kevésbé érzékeny embereknek nem árt. De, ha azt a tervezett egy vagy két újabb oldalkijárót megcsinálnák, ember legyen, aki a templomban fejszaggatást, csúzt, sőt tüdőgyulladást nem kapna. Főleg télen, mikor az északi szél onnan a Szent Anna kápról a mellékoltárok felé fúj.

Szóval: szerintem az érőnek mindkét oldalát meg kell néznünk, mielőtt ebben a fontos dologban döntünk, nehogy az orvosság többet ártson, mint képzelt baj, melyen segíteni akarunk.

Azért én azt gondolnám: hagyjuk azt a templomot úgy, ahogy van. Fél százada áll már a mai alakjában s nem tudok róla, hogy benne a legnagyobb tyukszem letiprásán kívül valaha is valami baj történt volna. Az általam fennebb kifejtett okokból nem is történhetik. Azt mondják erre: hátha történnék? Kérem, akkor azon a vészkijárót sem segít. A párisi jótékonyvásári katasztrófa, legalább részben, a szabad ég alatt történt a bazároknál körül. Fejvesztettség esetén két vészkijárón át sem megy ki oly gyorsan és simán a tömeg, hogy

emberhalál ne legyen. En azért, mert évente négyszer-öttször a templomi zsufoltság megmentik a hívők tömegével, semmiféle

vészkijáróval nem tenném, az egészségre veszélyessé az Isten házáat az azt rendszeren látogató emberek részére. X.

Hogyan lehet kihágás nélkül segíteni a hadi özvegyeken és árvákön?

Lovasberény község elöljárósága a múlt év folyamán a községi hadiözvegyek, és árvák és egyéb hadbavonultak megélhetésének biztosítására 30 drb sertést hizlalt és osztott szét.

A községi elöljáróság ez irányban a lépéseket folyó évben is megtette. Azonban erre vonatkozó kormányrendeletre hivatkozással a hatóság ezt nem találta megengedhetőnek, mert mindenki csak saját házi szükségletére hizlalt, de a község a szegények özvegyek és árvák javára nem hizlalt.

Tekintve a folyton fokozódó drágaságot, a község vezetősége ebbe nem nyugodott meg, a szegénységen minden áron idejében s ott akar segíteni, ahol legnagyobb a szükség. Kérték tehát a jegyzőt, adjon tanácsot. A jegyző az mondta, ha megvan a jó szándék s a miniszteri rendelet megtiltja, hogy valaki paragrafus alapján tegyen jót, akkor vegyék elő a jobbik eszközt és paragrafus nélkül tegyenek jót.

A tanácsülés törte a fejét, hogy értsék ezt? A jegyző azt válaszolta, hogy igen egyszerű a kérdés, ne keressék a formát hanem a lényegét. A kormányrendelet csak azt tiltja, hogy a község nem hizlalt

a szegényeknek, de a szegénység hizlalt magának, így akkor könnyű a megoldás. Vegyen a község az arra érdemes és reá szorulóknak 1—1 pár malacot, ez nem ütözik paragrafusba, így a kecske is jóllakik, és a káposzta is megmarad, vagyis a község, bár segít a hadiözvegyeken és árvákön, mégsem büntethető meg.

Igy is tettek. A községi jegyző kitétte a gyűjtő ivelt, az elöljárók bejárták a községet, beszédtek 875 koronát (: ebből 25 koronát a kereskedők adtak :) nyomban kijelölték 4 hadi özvegyt, vettek 4 pár malacot s ki adták nekik. Egyben kimondták, hogy minden hó első vasárnapján összeülnek és megbeszélnek juttott-e valamelyiknek tudomására oly hadi özvegy vagy árva, akinek ily segítség van szüksége.

Végül elhatározták a jegyző indítványára azt is, hogy senkit pénzzel ez évben sem segítsék, hanem csak malaccal, tűzfával és lábbelivel, a többi igyekezzen mindenki saját kerestéből és az államszegegyből fedezni. A lovasberényi jegyzőnek Marton Lajos a neve. Az ideális jegyzők példányképe. Tanuljunk tőle. mindnyájan.

TÁRCA.

A női kalap története.

Különböző szempontokból vizsgálhatjuk az emberiség kultúrtörténetét. Ha a korokat és intézményeket a női kalapok után akarjuk regisztrálni, akkor ez semmivel sem marad el sok más szempont mögött. Egy okos asszony, Papst Anna, a női kalapot választotta témának, hogy új szempontok szerint világítsa meg az emberiség kultúrtörténetét.

Fejtegetésénél a férfikalap is mertetésből indul ki. A férfi kalapja ma legrégibb időkben szimbolikus jelentőséggel bírt. A kalap alkalmazkodott bizonyos helyzetekhez, a fejen tartása vagy levétele társadalmi és szociális élet változásai szerint jelentékeny szerepet játszott.

Más a helyzet az asszonyoknál. Nálunk a kalap praktikus célt szolgált vagy dísznek használták szimbolikus jelentősége általában nem volt. A legrégibb népek asszonyainak is voltak fejdíszek, a legegyszerűbb fejdísz a fátályos kendő, melyeket különféle képen díszítettek. A kalapot abban

a formájában, ahogy ma ismerjük, a középkorban nem viselték. Csak néha napján látható a görög tanagra-figurákon egy tányéralakú, lapos kalap, de ez nagy ritkaság. Megmaradt a fátályos és a főkötős és még a késői görögöknél egy arany arbrons, amely a dícsfényhez hasonló volt, a fejdísz.

Csak a XIII. században tűntek fel a fátályos, kendős és főkötős mellett különböző sapkák, hálókötők és a különböző kalapok. A kalapokat hálószerűen fonták, főképen szalmából.

Igen természetes, hogy ezt az egy első modern kalapot a nők a férfiktól vették át. Ez a pávakalap volt, amelyet drágasága miatt csak az előkelők és gazdagok viseltek. Ugyanekkor egy főkötős is divatba jött, melyet Henninisek neveztek és amely szintén drága jószág volt. Az első nő, aki ezt a cukorsüveghez hasonló kalapot viselte, Flandriai Johanna volt. Jó fél százada volt szükség, amíg ez a divat eljutott Franciaországba. A Henninisek díszítésére gyöngyökkel kivarrt, redőkbe szedett színes szöveteket, melyeket használtak. A magas alkotmányról derékig érő széles selyemfátályos omlott le. Csakhamar

a tulzásba ment ez a divat. Olyan magas formákat kezdtek viselni, hogy a hatóságok közeléptek és szabályozták a magasságát. Ennek dacára száz évnél tovább uralkodott ez az extravagáns divat. Csak a XV. században feltűnt új divat tette tönkre uralmát. Ez a divat megint a másik szélsőségre esett: egészen kis kalapokat viseltek, amelyek alig fedték be a fejet.

Az özvegyi fátályos Bretagnei Anna vezette be, amikor első özvegyisége idején fekete fátályos vett magára. Az udvarhölgyei, a polgári osztály asszonyai utánózták és csak ekkor, 1491-ben, fogadták el Európában a feketét a gyász színeként. A divat vezérgondolata mindig az volt, hasonlítani az előkelőhöz. Ez az hasonlóság utáni vágy eredményezte azután azt, hogy amikor IV. Henrik meghalt és az ifjú XIII. Lajos következett a trónon, a hölgyek az ifjú királyhoz hasonló ruházatot viseltek. A hajukat a l'enfant, bontva hordták és mellőzték a kalapot.

Csak mikor a Fontange új divatu kalap feltűnt, szoktak hozzá a hölgyek ismét a kalaphoz. Ennek a kalapnak az eredete igen érdekes. Font hercegnő, XIV. Lajos egyik barátnője vadászat alkál-

mával elvesztette a kis vadászkalapját. Hogy a haja szét ne essék, szalagokkal és lombokkal kötötte össze, melyeknek végei a szélben szabadon lógtak. A királyt ez a fejdísz elragadta és néhány nap múlva az udvar hölgyei ilyen formájú kalapban jelentek meg. Ez a divat amely apránként változott és tökéletesedett 1714-ig fennmaradt. Akkor történt, hogy Versaillesben egy udvari esélyen két angol hölgy azzal tűnt ki a többi közül, hogy nem föntangent, hanem egészen alacsony kalapot viseltek. A királynak magának is megtetszett a csinos kis kalap, amelyről fénylő fehér szalagok fityegtek. És ekkor megbukott a Fontagne, az egész kontingens behódolt az új formának. Ennek is sokféle változata volt és sokféle képen alakult az asszonyok hajviselése is.

Tulajdonképpen csak 1784-től lehet a szősoros értelmében olyan kalapról beszélni, melyet az asszonyok általánosan hordtak. A törökök megjelenése divatba hozta a turbánt. A női divat egyetlen tárgyán sem látszik még annyira a kor szelleme, mint épen a kalapon, amelynek további fejlődése századunk történetére esik.

Tíz év története.

A Székesfehérvázi Hitelszövetkezet jubileuma.

II.

Könnyű befájni hogy a hitelszövetkezet még azoknak is áldásává lett, akik nem is tudnak róla, vagy talán bizonyos fokig ellenszenvvel gondolnak rá?

Ilt talán nem árt egy ténnyel felemlitenünk. Amikor annak idején a hitelszövetkezet az első vaggon szőlőkarót megrendelte, a helyi piacon 26 koronáért adtak a hasított fenyőkarót, amint azonban a szövetkezet karója megérkezett, egyszerre leszállt az ára 23—24 koronára!

A történeti igazság kedvéért meg kell említenünk, hogy a gyermekbetegséget a hitelszövetkezet sem kerülte ki. Dr. Lakatos Frigyes távozásával az ügyvezetés olyan kezekbe került, amelyeknek birtokosa több bátorsággal, mint erővel annyit markolt, hogy semmit sem fogott. A szövetkezet szerencsés szervezeténél fogva azonban az O. K. H. igazgatósága végét szakította a lázas alomnak. Amikor pedig sikerült dr. Klauz György apátkanonokot arra megnyerni, hogy az intézet élére álljon, hogy nagy gyakorlati tudását, minden jó ügyért való lelkesedését a szövetkezeti ügy szolgáltatára szentelje: a szövetkezet jövője még jobban biztosítottá lett.

Ugyanekkor a veszedelmes, de végeredményében mégsem vesztéségteljes kilengés után a hitelszövetkezet vezetése megalapítójának Ketskés Eleknek kezébe került, aki ügyvezető-igazgatói állásában biztosan és erőlyesen oldotta meg a függő kérdéseket, hogy céltudatos munkával diadalra vihessen a hitelszövetkezetre váró nagy feladatokat.

Ma tehát dr. Klauz Györgyben áldozatkész és gyakorlati tapasztalatok tekintetében kiváló elnöke, Ketskés Elekben pedig a szövetkezeti eszméért nemcsak lelkesedő, de a szövetkezeti szervezkedés terén huszvéves multtal bíró, szakértett ügyvezetője van a szövetkezetnek. Mivel pedig ügy igazgatósága mint felügyelő bizottsága is a város tekintélyes polgáraiból áll, az egyre fokozódó bizalom teljesen érthető. **Igazgatósága:** dr. Klauz György apátkanonok elnök, Ketskés Elek v. b. t. székesgy. kántor, alelnök-ügyvezető igazgató, Belák Ferenc ny. pénztintézetí tisztviselő, Farkas János, Fister István kisbirtokosok, Kiss J. Kálmán építőmester, Lambert Vilmos igazgató, Lencsés József, Mészáros Ferenc kisbirtokosok és Szabó József székesgy. karkaplan; **felügyelő bizottsága:** Kunos Gyula felsőkereskedelmi isk. tanár, (a könyvelés szaktanára) elnök, Hálnék Béla, a Káth. Tanítók Háza igazgatója, alelnök, Gyurkovits József, ifj. Lits Ferenc és Vadász György kisbirtokosok. Tisztviselői pedig: Kalmár Rózsa főkönyvelő, a szövetkezeti könyvelés elismert tekintélye, Velinsky Margit szakértett könyvelő és Hárs. István okl. gazdasz, ideigl. pénztáros.

Az igazgatóság és felügyelő bizottság jórésztükben ugyanazok, akik tisztelt először az alakuló gyűlésen vállalták, akik évekig dolgoztak, fáradtak anélkül, hogy

még csak azt a csekély 30—40 koronányi jutalékot is felvették volna, mert átértékelt a szövetkezet magasztos hivatását. Ilyen igazgatók és felügyelő bizottsági tagok gyűjtötték a szövetkezet immár tekintélyes erkölcsi és anyagi tőkéjét a legnagyobb önzetlenséggel; Es elmondhatjuk, hogy a megütszött bizalom az új tagokat sem érte méltatlanul, mert ők sem azért léptek be csupán az azért nem is ismert szövetkezetbe, hogy — mint ez már a legtöbb pénz intézetnél szokás — a szövetkezetnél különben is nem levő, busás lantiemeken osztozkodjanak, minden lépésüket megfigyeltessék, hanem: hogy részüket a nemzetmentő munkából öntetlenül kivégegyék.

Ez a magyarázata azoknak a legujabb keletű és egyébként nagyfontosságú mozgalmaknak is, amelyek éppen a hitelszövetkezet vezetőségének nevéhez fűződnek. Igy nagy érdeme van a hitelszövetkezetnek a már miniszteri engedélyt nyert és szépen nekilendült Székesfehérvári Központi Szélesítő Szövetkezet megalakításában, hisz az igazgatóság támogatása mellett ügyvezetője volt a megalakulást kimondó gyűlés előadója, az alap szabályok kidolgozója, az első jegyzőkönyvek, kérvények meg szerkesztője. Ugyancsak a hitelszövetkezet nevéhez fűződik az a páratlan jelentőségű mozgalom, a mely a kiskertek meghonosítását tűzte ki célul, amely 456 család 2206 tagjának jelent örömet, egészséget és megélhetést, s amely ma már a legbiztosabb uton halad a megvalósulás felé.

Es a hitelszövetkezet igazgatóságának szociális érzéket bizonyítja az a terv is, amely egy posztócipőgyár felállítását célozza.

Ilt van tehát a nyitja annak a páratlan fejlődésnek, amelynek — különösen az utóbbi években — örvendetes tanubizonyosságot láttunk s amelyet még a világháború sem tudott megakasztani.

De nagy magyarázatát adja ennek a hitelszövetkezet szervezete is. Mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja nemcsak hogy a központi, páratlanul fejlett vezetés mellett, mindnyájunk megnyugtatóra, állandó ellenőrzés alatt áll, hanem megbecsülhetetlen irányításban is van része. Emellett élvezi azokat a törvénybiztosított kedvezményeket, amelyeknek elő nyeit a tagok lépten-nyomon tapasztalják.

Amikor megállapítjuk, hogy Székesfehérvár pénztintézetí, — amint ezt a világháború folyamán bizonyították be legjobban, — az ország legszilidabb ilyenm. intézményei; egyben a legnagyobb dícséretet mondjuk a hitelszövetkezetéről is: ilyen szolid és évtizedes, s így hatalmas versenyársak mellett is páratlan fejlődéséről emlékezzünk meg.

Es ugyiltszik, az újabb időben ez a fejlődés még csak fokozódik, hiszen a legutolsó néhány hónap alatt legnagyobbbrést a szövetkezet mozgalmaiktól távolálló intelligencia köréből közel száz új tagot nyert a szövetkezet, ezeknek

élén maga a főispán, halad. (A püspök kezdet óta tagja!) Sőt az új tagok között számos pénztintézetí tisztviselőn és köztintézményen kívül **pénztintézetí** is találunk, a melynek vezetősége tüzelőszükségletét ékként találta biztosítottának, s ékként reméli legolcsóbban beszerezhetőnek.

A garasos bank tehát ma már a társadalom minden rétegében általános bizalomnak örvend. A földmivelő polgárság tudja, hogy ennek a pillére, nyugszik majd a szövetkezeti gabonaráktár, szeszyár, malom stb.; hogy vetőmagját, műtrágyáját, gazdasági gépeit és különféle anyagait legolcsóbban és legmegbízhatóbban a szövetkezet utján szerezheti meg; az iparosság az olcsó kölcsönön kívül töle várja a nyers anyagok nagy mennyiségben és készpénzért való vásárlás utján a legmesszebbmenő előnyöket; az intelligencia pedig bizton reméli, hogy közszükségleti cikkinek megszerzésében leghűségesebb segítője a szövetkezet lesz.

Bár maga az a tény sokat jelent, hogy a szövetkezeti törvény kedvezéséből sem jövedelmi adót, sem bélyeg, sem telekkönyvi illetekeket nem kell fizetnie, hogy minden, a telekkönyvvel kapcsolatos eljárása

ékként hihetetlenül olcsó: mindez csak pénztintézetí fejlődésének válik előmozdítójává. Működésének másik része azonban beláthatatlan fejlődést biztosít számára.

Amikor tízesztendővel ezelőtt a kicsi kis mustármagot az az erős akaraju férfi elfűtötte, rajta kívül senki sem tudta, milyen hatalmas fa nő ki abból. Ma azonban nemcsak a szövetkezet vezető emberei de a legtöbb tagj jól tudja, hogy a nagytoke mindent lenyűgöző bilincseiből egyedül a szövetkezeti erő menthet ki bennünket.

Ha tehát egyetlen embernek szilárd meggyőződése és törlhetetlen akarata elég volt arra, hogy ennek a világotálatalkító erőnek segítségével tíz év alatt gyönyörű eredményeket érjen el; a százakban kialakult szövetkezeti öntudat erejében bizva minden túlzás nélkül mondhatjuk a Székesfehérvári Hitelszövetkezet jövő fejlődését beláthatatlannak.

Igen; az igaz, az fűdvs esz mének nemcsak a lel-ek, de a pénz világában is diadalt kell aratniok!

Ebben a reményben, sőt biztos tudatban szívünk egész melegevel fűdvojük a jubiláló Székesfehérvári Hitelszövetkezetet!

Meddig bírjuk még türelemmel?

Közvetlen a világháború kitörése előtt érezhető volt már bizonyos agresszivitás, amelyet a radikálisok indítottak Budapesten a hitvallás, oktatás és nevelés ellen. Ezt a lapangó kultúrharcot azonban a váratlanul reánk szakad világ háború egy időre elnyomta. A páholyokban azonban tovább folyt az aknamunka. Az államnál és a fővárosnál nagy ügyességgel mindig oly pedagógusokat helyeztek el, akik esküdt ellenségei a klerikalizmusnak. Egész pamflet irdalom keletkezett. Külön lapokat alapítottak e célra az: Új korszakot és a Világot. Fényes Samu is egyre-másra gyártotta tudományos könyveit, s azokat aztán a páholyok elvigéckedték a vidéki tudománysozjas tanítóknak.

Láthatatlan kezek nagy bőkezűséggel áldoztak az antikrisztianizmus céljaira, és minden elkövettek, hogy a szociális bajtöklöt elkeserített tanítókat és tanárokat az Egyház ellen uszítsák. A Népszava az országgyűlés harcos gyűlölködés hangját vitte bele a tanító-gyűlésekbe és tanítói lapokba, s így nem csoda, ha ez a szellem lassanként ráragadt a hitvallás iskolák tanítóinak is egy részére, akik azután, a helyett, hogy egymást megértve válelelt munkával dolgoztak volna a hitvallás tanítók anyagi és szociális mi-zériáin, gondolkodni nem tudó eszköz gyánát a radikális kollekták iszentagadó s francia mintára berendezett: laikus moráit hirdető irányzatának adták oda magukat. S éppen ezért minden törekvésük csödbe jutott. A radikális kollekták úgyé főleg a fővárosban fölvirágzott, de a túlfűtött hitvallásos kollekták tovább is mostoha gyermekel maradtak az országban.

Mennyiben aktuális most ennek a régmult kérdésnek fejtegetése? Hasonló körülmények hasonló eredményeket szoktak létrehozni. Az utóbbi napokban a háború előtti helyzet sokban igen hasonló helyzet kezd kialakulni. A radikálisok tábora, ugyiltszik mint nélkülözhetetlen front mögötti ország sorsát intéző tényező, a harctérről már egy szálig hazatért, s most megkezdenni készül azt a háború előtt abban hagyott munkát, amelynek célja a krisztianizmus fölforgatása, s az atheizmus országának megalapozása. A régi gárda már együtt van, sőt már vezérlik is van. Vázsonyi Vilmos honatya személyében, aki mikor látta, hogy huszvéges kürtöseinek: az Újkorszaknak, a Világnek és a Népszavának hangjárna nem elég gyorsan sorakozik a „választott sereg”, ő maga a vezér futja meg. (nem Lehel kürtjét) hanem azt az egyik berendeződött jerikói harsonát, amelyet valamelyik világgá bujdosott ösétől egyenes ágon örökölt, s így adta tudni a régi keresztény, magyar országnak, hogy: én Vázsonyi Vilmos Budapestnek koronázatlan királya, sok keresztény magánnak testi-lelki jóbarátja, ezenel tudtára adom mindezeknek akiket illet, hogy Nagy János kultuszminiszteriumi államtitkárrá történt kinevezése ellen magam és dícső seregem nevében határozottan tiltakozom és kijelentem, hogy Magyarországnban ezután ker. kath. hitét valló és gyakorlatilag vezető állásban nem töl-
rök. Ékképen, ha az illető nyíra vákmerő is, hogy egyáltal kongreganista is mérne lenni.

Ha kardom volna, arra tünék jobbjommal és így erőitaném meg ezent esküvéssel ígántóbb kijelentésem igazságát. De erre az öblög torokból világos kürtök lenyegése, ha nem is döl le mindjárt a kereszténység

fala, mégis jó lesz figyelő helyzetbe állanunk, s arra vigyázni, hogy a háboru előtti átkos helyzet a háboru után megújulva meg ne teremhesse ismét a háboru által elfojtott kulturharcot vagy ha már a radikálisok részéről mégis beüzentetnék, találják szemben magukkal azt az alvó oroszlányt, a mely nem csak hogy meg nem rúmil Vázsonyi Vilmos jerikói kürtjétől, hanem annak hangjától felbőszülve küzi tartományából azt a vakmerő utást, a ki az ő otthonában békés nyugalmat vakmerő hi valkodással zavarni merszeli.

Csöngedy Gyula.

HIREK.

— A megyéspüspök konferencia beszéde. Dr. Prohászka Ottokár megyéspüspök a 10. héten Kecskeméten, az Alföld illusztris városában konferencia beszédeket fog tartani a város intelligenciája részére.

— Szemle a honvédeknel. A székesfehérvári 17. honvédségvezető pótászlóalja felett ma, szombaton báró Karg, a honvédség főparancsnoka szemlét tart. A szemle a katonai nagy gyakorlóterén lesz László István alezredes, pótászlóaljarancsnok vezetésével. A pótászlóaljak elrendelt kiképzésében, mint vezetéseiben és a nagyszerű katonai fegyverben László István pótászlóaljarancsnoknak kiváló érdemei vannak s azért a főparancsnokság minden alkalommal a legmelegebb elismeréssel szokott adótni. Az ezred kitűnő vezetésének köszönhető, hogy honvédeink a világháboruban a legelső helyet foglalják el.

— Katonai kitüntetések. Kovács László őrmester és Kajos István őrvezető az 1. oszt. ezüst vitézségi éremmel, Bauer Gyula, Bálint (Weisz) Artur és Visy Albert hadnagyok, Fisz Ferenc fegyvermester, Lendvai Mihály szakaszvezető, Acsádi János, Tóth Lajos II., Boza György és Szuklik Antal tizedesek, Kovács József VI. és Forstner Ignác őrvezetők, Bencsik Ferenc, Farkas Lajos, Orszáts Ferenc, Bálint Pál, Orbán István, Csavajda Sándor és Német József VI. tartalékosok és népfelkelők a 2. oszt. ezüst vitézségi éremmel lettek kitüntetve.

— Egyházi hangverseny. Az Országos Katolikus Növendő egyület Zichy Rafaelné grófnő elnökletével április 16-án fényes egyházi hangversenyt rendez Budapesten, s azt megelőzőleg dr. Prohászka Ottokár megyéspüspök beszédet mond.

— Az egyházmegye papsága a fronton. Székesfehérvár egyházmegyéből a mai napig 11 papot hívtak be lelkesítő szolgálata. Többen már a háboru kezdete óta teljesítenek szolgálatot s többen hadikitüntetésben részesültek. Sőt egyet, Sándy János székesfehérvári hitoktatót hadosztályfelkészítő léptették elő. Tekintve az egyházmegye papságának számát, a fronton jelentős percenttel van képviselve.

— Hősi halál. Léhner János, Léhner István helybeli Zrinyi utcai lakos fia, a cs. és 69-ik gyalogezred hadnagya, nagycsütörtökön olasz fronton hősi halált halt.

— A vármegye hivatalos lapja. Fejérvármegye hivatalos lapja ma jelent meg s a legutóbb kiadott miniszteri utasításokat tartalmazza. A fontosabb rendelkezéseket a vármegye közönségével már ismertették.

— Nincs fejérmegyei áldozat. A szörnyűséges dunai katasztrófánál már megállapították a meghaltak névsorát, s azok között egy sincsen fejérmegyei. A megyebeliéket ugyanis tekintettel az utazási időre rövidségére, nem tartózkodtak az éjjeli kabinokban, hanem a hajó fedelzetén, így tehát azok megmenekülhettek a halál elől.

— A Legényegyesület műkedvelői vasárnap d. u. a „Puszták” négy felvonásos színművet adják elő.

— Községi üzem. Székesfehérvárnak nagy szépségihája, hogy az anyagi oldalt ne is említsük, a községi üzemek hiánya, az egyetlen vízvezeték kivéve. Erihetetlen okokból sokan idegenkednek tőle. Pedig hát okos és hasznos hajtó a községi üzemrendszer. Arad városa most számol be üzemének jövedelmezőségéről. A tiszta haszon negyedmillió korona. Boldog Arad. Mikor leszünk mi is ilyen boldogok?

— A rekvirált tengeri miatt. A rekvirált tengeri felhasználása miatt a rendőrség a következőket bántette meg: Horváth Gáspár 120, Pap János 200, Farkas Ferenc 200, Krausz Lajos 260, Klér Gáspár 260, Cser József 300, Almásy Ferenc 300 koronára lett megbüntetve.

— Rövid hírek.

Vasárnap délelőtt egy urinó a ciszterciák templomában a baloldali negyedik padsorban ottelejtette fekete selyem esernyőjét, sőtét barna kámpós nyele vaf. Aki megtalálta, vagy tevédséből elvitte, sziveskedjék lapunk kiadó hivatalába behozni. Illó jutalomban részesül.

— Az Ö. H. J. a vármegyében. Az Ö. H. J. a vármegyében egyre nagyobb méreteket ölt. A községek egymásután adják be a hivatalos jelentést az eredményről s azok szépné mondhatók. Mind-egyik község helyi Hadsegélyző Bizottságot alakít s abban a falu vezető emberei foglalnak helyet. Legutóbb Mór, Vél, Tabajd jelentette be mozgalmuknak eredményét.

— A gazdasági iskola munkarendje. A város gazdasági iskolájában a közismereti tárgyak előadása megszűnt a tavaszi munkák megkezdésével és az intézet tanulói most kizárólag a földművelő kátoakat tanulják a városi kertiskolákban. A háborus körülményekből kifolyólag természetesen a növények nagy része, nevezetesen a kisbirtokosok gyermekei, ezt a gyakorlati tanulást inkább otthon, a saját földjeiken végzik és nem a város kertiskolájában.

Közhűgés ellen kitűnően bevált, háziszér a Störk-pasztila. Egy doboz ára 60 fillér. Kapható Szűts Róbert Károly király-téri gyógyszerüzében.

— Szeptől; májfoltt, pörösenés, arctisztatlanság ápolására biztos hatású szer a „Korona tejkrem” (ezelőtt Crème de Lakteine), mely párszori használat után az arcot bársonysimává és hófehérré teszi. Egy kis tégely 1:20 K. Nagytégely 2 K. Kapható Szűts Róbert gyógyszerüzében.

— Bojtorján hajszesz. korpásodás, hajhullás ellen; üvegeje 1 korona, 30 fillér. Kapható Szűts Róbert gyógyszerüzében.

Székesfehérvár szab. kir. város polgármestere.él.

Hatósági hirdetés.

Székesfehérvár szab. kir. város területére a 3889/1916. szám. alatt 1916. szeptember 14-án megállapított legmagasabb kávéárak az Országos Közélelmészeti Hivatal 31559/1917. számú távirati rendelete értelmében 1917. évi május 15-ig érvényben maradnak. Székesfehérvár, 1917. évi április hó 11-én.

Dr. Saára Gyula polgármester.

APRÓHIRDETÉSEK.

Heti piaci árúrok jó mellékesre tehetnek szert, ha árúruk mellett újságeladással is foglalkoznak. Legjobb kereset. Bármikor lehet jelentkezni a kiadóhivatalban.

Kereskedőknek üzleti érdekük, különösen a külvárosi kereskedőknek, hogy boljukban helybeli újságot is áruljanak. Emellett jó mellékes is, különösen a mostani áruhiányos világban. Az árusítás bizományként történik, az esetleg megmaradt példányokat visszaszámitják. Üzleti elarusításra bármikor lehet jelentkezni a kiadóhivatalban. Levél, telefon útján is elintézhető. Telefon 208.

Eladó Berényi ut 4. sz. ház Antál Jánosnál.

60 hektó 1915 ikei, 20 hektó 1916-iki termésű badacsonyi-kis-örsi bor eladó. Vásár tér 17. Szalaynál.

Megvételre keresek kétfogatú lógászerszámhoz használt kéttós gyepőt vár nélkül.

Schützer féle borotváló szappant Krausz Adólf fia cég árusítja Székesfehérvár, Palotai utca.

Eladó 4 oktályos szőlő, szép lakással. Megtudható: Felsőkőtelek sor 1. Üzletben.

Eladó három darab egyéves sovány sertés. Templomköz 7. Felsőváros.

Egy tanuló vagy mindenek fiú felvétetik, Pete műterem.

LEGDIVATOSABB NŐI ÉS LÁNYKA SELYEM- és SZALMAKALAPOK.

UJDONSÁG kalptollak, virágok és szallagokban.

Nagy választék blousokban!

Bőr és sárcipők olcsó árban

kaphatók: Kováts Antalnál, Városház-tér.

Uránia színház.

Pénteken és szombaton, április hó 13 és 14-én

ASTA NIELSEN
filmszenzáció!

Az árvaház leánya.

Dráma 4 felvonásban.

Remek pótműsor.

Előadások fél 7 és fél 9 órakor.
Rendes helyárak.

Apolló - színház.

Pénteken, szombaton és vasárnap:

(április 13, 14. és 15-én)

A magyar kinematográfia diadala!

Mese az írógépről.

Filmregény 4 felvonásban.

Szomaházy István

regénye után filmre

alkalmazta:

Korda Sándor

Főszereplők:

BERKY LILY,

Dr. Janovics Jenő,

és Kürthy György.

Remek kiegészítő műsor.

Előadások: pénteken és szombaton fél 7 és fél 9 órakor.
Vasárnap 3, 5, fél és fél 9-kor.

Rendes helyárak.